

Jacques de Vroomen

Indië of het verdriet van Moeder Dao

Moeder Dao stierf en haar as vulde de kloven en spleten in de bergen en ook de aarde in de dalen werd bedekt met haar as. En uit die as werd nieuw leven geboren. Ook de mensen die dus allemaal broeders en zusters zijn.

De slotwoorden van Moeder Dao, de schildpadgelijkende. Een bijzondere documentaire over Nederlands-Indië. Regisseur Vincent Monnikendam bekeek 120 uur nitraatfilm, documentair materiaal over 'onze Oost' uit de periode 1900-1940. Resultaat: een 'nieuwe' documentaire van anderhalf uur. Een indrukwekkend maar vooral onthullend produkt.

Als kinderen van Moeder Dao zijn we allemaal zusters en broeders. Die slotzin van de film van Monnikendam vormt een schrijnend contrast met de beelden die aan deze afsluiter voorafgaan. Geen film over broeders en zusters maar over meesters en slaven. De meesters: de Nederlandse koloniale overheersers. Mannen in onberispelijke witte kostuums. Hun bezigheden van dien aard dat er weinig kans is dat de onberispelijke witheid door vlekken ontsierd wordt. Hun vrouwen, chique gekleed, bezig met kinderen of een glimlachende decoratie op parties. Veel stoelen, heel veel zittende Nederlanders. Tempo doeloe. Mannen gebaren druk, naar inlanders die op het veld een strakke lijn vormen, met ontblote zwetende bovenlijven. Of zij controleren in de fabriek of toosten in de club. Doorlopend gewichtig. Soms zijn die mannen missionaris, met baard en toog weggelopen uit de missieboekjes. Bij de verkondiging van het christelijk geloof gaan deze mannen op dezelfde manier te werk als hun landgenoten op de plantages of in de fabrieken. Veel nadrukkelijke gebaren en zichtbaar geïrriteerd wanneer de instructie niet feilloos werkt. Wanneer zo'n kleine wilde bijvoorbeeld moeite heeft met het christelijk kruisteken.

Een stomme film. Je ziet wel monden bewegen maar hoort nooit iemand praten. En juist omdat het geluid ontbreekt, worden bewegingen en gebarentaal uitermate sprekend. Zwoegende Indonesiërs en toekijkende Nederlanders. Tot verdriet van Moeder Dao.

Een prachtige film voor het onderwijs. Als illustratie bij geschiedenislessen over ons koloniale verleden of als beeldverhaal naast Indische literatuur. Beelden waarbij taal volledig overbodig is en waar je een gevoel van diepe schaamte aan overhoudt.